

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет бізнесу та права
Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

Аналіз та оцінка ефективності використання основних засобів
підприємства (на матеріалах ТОВ «М'яснов»)

спеціальність 051 Економіка

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Економіка»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ЕК-41
ЯРІЗ Ігор Петрович

(підпис)

Керівник:
К.е.н., доцент
ДЗЯМУЛИЧ Микола Іванович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.
Доктор філософії (PhD), доцент
Гарант освітньої програми:
КОСІНСЬКИЙ Петро Миколайович

(підпис)

Луцьк – 2026 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра економіки

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма: «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки
проф. Шубалий О.М.

«__» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯРІЗ Ігор Петрович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи

Аналіз та оцінка ефективності використання основних засобів підприємства
(на матеріалах ТОВ «М'яснов»)

Керівник роботи: Дзямулич М.І.

затверджені наказом закладу вищої освіти від «31» грудня 2025 р. №543/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «04» червня 2026 р.

3. Вихідні дані до роботи посібники, підручники, наукові монографії, наукові періодичні видання, нормативно-правові документи, статистичні звітність і внутрішня управлінська звітність ТОВ «М'яснов», Інтернет-ресурси вільного доступу тощо.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):
ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ НА ТОВ «М'ЯСНОВ»

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

ДОДАТКИ. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу:

1. Аналіз підходів до розуміння сутності економічної категорії «основні засоби»

2. Функції основних засобів

3. Класифікація основних засобів підприємства

4. Основні фінансові та економічні показники роботи ТОВ «М'яснов» за 2023-2025 роки

5. Зміна первісної вартості основних засобів ТОВ «М'яснов» за групами

6. Початкові дані і результати оцінки ефективності використання основних засобів

7. Зміна фондів віддачі активної частини за рахунок впливу факторів другого рівня

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>1 розділ</i>	<i>доц. Дзямулич М.І.</i>		
<i>2 розділ</i>	<i>доц. Дзямулич М.І.</i>		
<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>доц. Дзямулич М.І.</i>		

7. Дата видачі завдання «30» вересня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 30.09.2025</i>	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 31.10.2025</i>	
3.	<i>1 розділ</i>	<i>до 31.12.2025</i>	
4.	<i>2 розділ</i>	<i>до 15.04.2026</i>	
5.	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 16.05.2026</i>	
6.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 20.05.2026</i>	
7.	<i>Формування додатків</i>	<i>до 22.05.2026</i>	
8.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 23.05.2026</i>	
9.	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 26.05.2026</i>	
10.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 28.05.2026</i>	
11.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 04.06.2026</i>	

Здобувач вищої освіти

_____ (Яріз І.П.)
 (підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (Дзямулич М.І.)
 (підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Яріз І.П. Аналіз та оцінка ефективності використання основних засобів підприємства (на матеріалах ТОВ «М'яснов»). – Кваліфікаційна робота бакалавра на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 051 Економіка, освітня програма «Економіка». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2026.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у проведенні аналізу та оцінки ефективності використання основних засобів підприємства на матеріалах ТОВ «М'яснов». Об'єктом дослідження є процес аналізу та оцінки ефективності використання основних засобів на ТОВ «М'яснов». Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти здійснення аналізу та оцінки ефективності використання основних засобів підприємства на прикладі ТОВ «М'яснов».

У першому розділі вивчено суть та значення основних засобів; досліджено класифікацію основних засобів підприємства; розглянути зарубіжний досвід ефективності використання основних засобів підприємства.

У другому розділі представлено загальну характеристику економічної діяльності підприємства; проведено факторний аналіз ефективності використання основних засобів підприємства.

Виноски та пропозиції містять обґрунтування заходів для підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Методичні підходи до аналізу й оцінки, пропозиції для підвищення ефективності використання основних засобів можуть бути використані у практичній діяльності ТОВ «М'яснов» та інших підприємств харчової промисловості.

Ключові слова: основні засоби, машини та обладнання, транспортні засоби, фондівдача, фондомісткість, фондоозброєність, знос засобів.

ANNOTATION

Yaryz I.P. Analysis and assessment of the efficiency of fixed asset utilisation at the enterprise (on materials of LLC "Myasnov"). – Manuscript.

Qualification work of bachelor in the specialty 051 Economics, educational program "Economics". Lutsk National Technical University. Luck, 2025.

The purpose of the bachelor's qualification work is to conduct an analysis and evaluation of the efficiency of the use of fixed assets of the enterprise based on the materials of LLC "Miasnov." The object of the research is the process of analyzing and evaluating the efficiency of the use of fixed assets at LLC "Miasnov." The subject of the research is the theoretical, methodological, and applied aspects of carrying out the analysis and evaluation of the efficiency of the use of fixed assets of the enterprise using the example of LLC "Miasnov."

The first chapter examines the essence and significance of fixed assets; studies the classification of the enterprise's fixed assets; and considers foreign experience in improving the efficiency of using fixed assets.

The second chapter presents a general characterization of the enterprise's economic activity and conducts a factor analysis of the efficiency of the use of fixed assets.

The conclusions and recommendations provide a substantiation of measures aimed at improving the efficiency of the use of fixed assets of the enterprise. The methodological approaches to analysis and evaluation, as well as the proposed measures for improving the efficiency of the use of fixed assets, can be applied in the practical activities of LLC "Miasnov" and other enterprises in the food industry.

Keywords: fixed assets, machinery and equipment, vehicles, capital productivity, capital intensity, capital-labor ratio, depreciation.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Суть та значення основних засобів	10
1.2. Класифікація основних засобів підприємства	14
1.3. Зарубіжний досвід ефективності використання основних засобів підприємства	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «М'ЯСНОВ»	23
2.1. Загальна характеристика економічної діяльності підприємства	23
2.2. Аналіз складу, динаміки і стану основних засобів підприємства	28
2.3. Факторний аналіз ефективності використання основних засобів підприємства	36
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	54

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження проблем аналізу та оцінки ефективності використання основних засобів підприємства має важливе наукове й практичне значення, оскільки саме ці ресурси становлять матеріальну основу виробничої діяльності та визначають потенціал розвитку суб'єкта господарювання. Основні засоби безпосередньо впливають на обсяги випуску продукції, її собівартість, технічний рівень виробництва та конкурентоспроможність підприємства.

Актуальність таких досліджень обумовлена необхідністю підвищення віддачі від вкладених у необоротні активи капіталовкладень. Неефективне використання основних фондів призводить до зростання витрат, зниження продуктивності праці, простоїв обладнання та втрати ринкових позицій. Виявлення причин низької фондовіддачі або надмірного зносу дозволяє своєчасно розробити заходи щодо модернізації виробничої бази, оптимізації структури активів і підвищення рівня їх завантаження. Отже, системне дослідження проблем у сфері використання основних засобів дозволяє не лише оцінити поточний стан виробничого потенціалу, а й визначити шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства, забезпечити його конкурентоспроможність та стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у проведенні аналізу та оцінки ефективності використання основних засобів підприємства на матеріалах ТОВ «М'яснов». Для її досягнення виникає необхідність вирішення таких завдань:

- вивчити суть та значення основних засобів;
- дослідити класифікацію основних засобів підприємства;
- розглянути зарубіжний досвід ефективності використання основних засобів підприємства;
- представити загальну характеристику економічної діяльності підприємства;
- провести аналіз складу, динаміки і стану основних засобів підприємства;

- провести факторний аналіз ефективності використання основних засобів підприємства;

- обґрунтувати заходи для підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

Об'єктом дослідження є процес аналізу та оцінки ефективності використання основних засобів на ТОВ «М'яснов».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти здійснення аналізу та оцінки ефективності використання основних засобів підприємства на прикладі ТОВ «М'яснов».

Методи дослідження. При підготовці кваліфікаційної роботи використано ряд наукових підходів та методів: системний підхід – для узагальнення класифікації основних засобів підприємства; методи логічного узагальнення – для вивчення показників та методичних підходів до аналізу та оцінки фінансових результатів; аналізу та синтезу – для проведення аналізу зміни фінансових результатів підприємства; індукції, дедукції – при представленні сутності та значення основних засобів; табличний і графічний аналіз – при побудові різних типів таблиць та діаграм за даними підприємства; програмно-цільовий метод – при обґрунтуванні заходів для підвищення ефективності використання основних засобів підприємства; факторного економічного аналізу – при проведенні факторного аналізу та оцінки впливу факторів на зміну показників ефективності основних засобів.

Інформаційною базою дослідження стали: посібники, підручники, наукові монографії, наукові періодичні видання, нормативно-правові документи, статистичні звітність і внутрішня управлінська звітність ТОВ «М'яснов», Інтернет-ресурси вільного доступу тощо.

Практичне значення одержаних результатів. Методичні підходи до аналізу й оцінки, пропозиції для підвищення ефективності використання основних засобів можуть бути використані у практичній діяльності ТОВ «М'яснов» та інших підприємств харчової промисловості.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота бакалавра є самостійно виконаною науковою працею, відповідно до мети і завдань якої сформовано теоретико-методологічні засади, висновки і пропозиції щодо ефективності використання основних засобів на ТОВ «М'яснов». Під час виконання кваліфікаційної роботи бакалавра було використано інструменти штучного інтелекту для редагування та форматування тексту при дослідженні теоретичних аспектів, а також пропозицій для ефективності використання основних засобів на ТОВ «М'яснов» виключно як допоміжний засіб для пошуку ідей, уточнення формулювань та опрацювання літератури. Усі твердження, висновки та результати дослідження належать автору та ґрунтуються на власному аналізі, а отримані результати від генеративного ШІ були перевірені на достовірність та відповідність академічній доброчесності.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження апробовано під час участі у міжнародному круглому столі «Резильєнтність економіки регіонів польсько-українського прикордоння в умовах сучасних викликів» (м. Луцьк, 22.05.2026р.).

Публікації. Основні теоретичні положення і практичні результати дослідження були викладені в одних тезах доповідей обсягом 0,1 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається із вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на 50 сторінках комп'ютерного тексту, в тому числі 7 рисунків та 9 таблиць. Список використаних джерел складається з 30 найменувань і представлений на 3 сторінках. Робота містить 1 додаток, викладених на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Суть та значення основних засобів

Основні засоби підприємства є однією з найважливіших складових його майнового потенціалу та матеріально-технічної бази, яка забезпечує можливість здійснення господарської діяльності, виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг. Вони являють собою матеріальні активи, що використовуються підприємством протягом тривалого періоду часу, як правило більше одного року, зберігаючи при цьому свою натурально-речову форму та поступово переносячи власну вартість на створювану продукцію через механізм амортизації. До складу основних засобів належать земельні ділянки, будівлі, споруди, машини, обладнання, транспортні засоби, інструменти, виробничий та господарський інвентар та інші матеріальні активи, необхідні для функціонування суб'єкта господарювання.

Сутність основних засобів полягає в тому, що вони виступають матеріальною основою виробничого процесу та формують виробничий потенціал підприємства. Саме від їх кількісного складу, технічного стану, рівня зношеності та ефективності використання значною мірою залежать обсяги виробництва, продуктивність праці, якість продукції, конкурентоспроможність підприємства та його фінансові результати. На відміну від оборотних активів, які повністю споживаються протягом одного виробничого циклу, основні засоби використовуються багаторазово та забезпечують створення економічних вигід упродовж тривалого часу.

Значення основних засобів для діяльності підприємства проявляється через низку важливих функцій. Насамперед вони забезпечують безперервність виробничого процесу та створюють необхідні умови для виконання виробничих і управлінських операцій. Від рівня технічного оснащення підприємства

залежить його здатність впроваджувати нові технології, підвищувати ефективність використання ресурсів та адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Відповідно розглянемо сучасні підходи щодо наукового трактування поняття «основні засоби» (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. Аналіз теоретико-методичних підходів до розуміння сутності економічної категорії «основні засоби»

Автор	Визначення поняття «основні засоби»
В. В. Джеджула, І. Ю. Спіфанова, Н. Р. Волоська	«Основні засоби – це активи, які мають матеріальну форму, призначені для використання у господарській діяльності підприємства, вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням, а очікуваний термін їх корисного використання становить понад один рік із дати введення в експлуатацію» [3]
Т. А. Жадан, Н. В. Лозова	«Основні засоби – це матеріальні активи, які зберігають свою натуральну форму протягом всього корисного терміну експлуатації, що становить понад один рік, використовуються як під час здійснення господарської діяльності, так і під час виконання підприємством адміністративних чи соціально-культурних функцій та по частинах переносять свою вартість на результат власної діяльності – виготовлений продукт, надану послугу або товар» [8].
Й. С. Завадський	«Основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, в міру зношення, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється» [9].
О. В. Коваленко, І. В. Громова	«Основні засоби – це частина засобів виробництва, які діють у процесі виробництва протягом тривалого періоду, зберігають при цьому впродовж усього періоду натурально-речовинну форму і переносять свою вартість на продукцію частинами у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань» [11].
О. В. Костюнік, А. А. Наконечна	«Основні засоби – це складова частина виробничих ресурсів, які використовуються в процесі господарської діяльності в незмінній натуральній формі тривалий період часу та розподіляють свою вартість на витрати підприємства» [13].
Н. В. Кудренко, В. О. Бай	«Основні засоби – це матеріальні ресурси господарської діяльності, які використовуються більше 1 року або 1 операційного циклу та вартість яких зменшується у процесі їх використання» [15].
В. Б. Мішура, А. Є. Спіцин	«Основні засоби – це частина постійного виробничого капіталу, яка виступає у формі засобів праці та поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносять свою вартість на виготовлений продукт» [19].
Ю. С. Цал-Цалко	«Основні засоби – це засоби праці, які не одноразово використовуються у виробничому процесі, при цьому зберігаючи свою первину матеріально-речову форму, поступово зношуючись та переносячи свою вартість на новостворений продукт» [30].

Як свідчить аналіз наукових джерел, у сучасній економічній літературі відсутній єдиний підхід до трактування поняття «основні засоби». Представники різних наукових шкіл розглядають дану економічну категорію з позицій бухгалтерського обліку, фінансового менеджменту, економічного аналізу та управління ресурсами підприємства. Така різноманітність підходів пояснюється складністю та багатогранністю ролі основних засобів у діяльності суб'єктів господарювання, оскільки вони одночасно виступають матеріальною основою виробничого процесу, елементом майнового комплексу підприємства та джерелом формування його виробничого потенціалу. Крім того, відмінності у трактуваннях пов'язані з різним баченням процесів відтворення, використання та оцінки довгострокових матеріальних активів у системі господарювання.

Водночас сучасні умови розвитку економіки обумовлюють необхідність переосмислення традиційних підходів до визначення сутності основних засобів. Активізація процесів модернізації виробництва, зростання рівня технічного оснащення підприємств та посилення вимог до ефективності використання ресурсів зумовлюють підвищення ролі основних засобів як одного з ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності. За таких умов особливого значення набувають не лише кількісні характеристики основних засобів, а й їх технічний стан, рівень зношеності, продуктивність та здатність забезпечувати досягнення стратегічних цілей підприємства.

Таким чином, сучасне розуміння основних засобів ґрунтується на поєднанні різних аспектів їх функціонування, серед яких важливе місце займають виробниче призначення, тривалість використання, участь у створенні економічних вигід та здатність забезпечувати стабільність господарської діяльності. Разом із тим класичне трактування основних засобів як матеріальних активів довгострокового використання не втрачає своєї актуальності, оскільки саме ця ознака залишається визначальною для їх відокремлення від інших видів активів підприємства.

З огляду на зазначене, актуальним є формування більш узгодженого підходу до визначення сутності основних засобів, який би враховував особливості сучасних економічних трансформацій та забезпечував єдине методологічне підґрунтя для проведення наукових досліджень і прийняття управлінських рішень. Тому на основі узагальнення існуючих теоретичних підходів до розуміння сутності основних засобів пропонуємо авторське визначення даної економічної категорії: основні засоби – це сукупність матеріальних активів підприємства, які використовуються протягом тривалого часу у процесі здійснення господарської діяльності, зберігають свою натуральну форму, поступово переносять власну вартість на результати діяльності через механізм амортизації та забезпечують отримання економічних вигід у майбутньому.

Дослідження особливостей формування та використання основних засобів на підприємствах потребує комплексного врахування широкого кола чинників та функцій, що впливають на їх ефективність (рис. 1.1).

Отже, узагальнюючи теоретичні положення щодо сутності та функціонального призначення основних засобів, доцільно зазначити, що вони є одним із ключових елементів ресурсного потенціалу підприємства та необхідною передумовою здійснення ефективної господарської діяльності. Без наявності належної матеріально-технічної бази неможливо забезпечити стабільність виробничих процесів, досягнення запланованих обсягів діяльності та підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Крім того, основні засоби виступають матеріальною основою створення продукції, виконання робіт і надання послуг, забезпечуючи функціонування всіх виробничих та управлінських процесів на підприємстві.

Тому основні засоби доцільно розглядати як невід'ємний складник системи економічних відносин підприємства, який забезпечує безперервність виробничого процесу, підтримання належного рівня технічного оснащення та створення передумов для довгострокового економічного зростання.

Рис. 1.1. Функції основних засобів (систематизовано автором на основі [18])

Раціональне управління ними сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, зміцненню ринкових позицій підприємства та забезпеченню його сталого функціонування в умовах динамічного господарського середовища.

1.2. Класифікація основних засобів підприємства

У сучасних умовах функціонування економіки основні засоби займають провідне місце у структурі ресурсного забезпечення підприємств, оскільки саме вони формують матеріально-технічну основу здійснення господарської

діяльності. Від складу, структури та технічного стану основних засобів значною мірою залежать виробничі можливості підприємства, рівень його технологічного розвитку, продуктивність праці та ефективність використання інших видів ресурсів. Водночас слід зазначити, що основні засоби характеризуються значною різноманітністю за своїм призначенням, функціями, умовами використання та участю у виробничому процесі, що обумовлює необхідність їх систематизації та групування за відповідними класифікаційними ознаками.

Система основних засобів не є однорідною категорією, оскільки включає широкий спектр матеріальних активів, які виконують різні функції в процесі господарської діяльності. На особливості їх формування та використання впливають напрями діяльності підприємства, рівень технічного оснащення виробництва, масштаби господарських операцій та специфіка організації виробничих процесів. Крім того, постійне оновлення техніки й технологій, модернізація виробничих потужностей та впровадження сучасного обладнання сприяють ускладненню структури основних засобів і розширенню підходів до їх класифікації. За таких умов ефективне управління основними засобами неможливе без їх чіткого групування за економічно обґрунтованими ознаками.

Важливість класифікації основних засобів обумовлюється також необхідністю формування достовірної інформаційної бази для здійснення бухгалтерського обліку та економічного аналізу. Поділ основних засобів на окремі групи дозволяє більш точно визначати особливості їх використання, рівень фізичного та морального зносу, потребу в ремонті, модернізації чи заміні. Крім того, класифікаційні ознаки забезпечують можливість проведення поглибленої оцінки ефективності використання окремих видів активів, виявлення резервів підвищення фондовіддачі та обґрунтування інвестиційних рішень щодо розвитку матеріально-технічної бази підприємства. Саме тому класифікація основних засобів виступає не лише інструментом їх систематизації, а й важливим елементом інформаційного забезпечення управлінської діяльності.

З урахуванням сучасних вимог до управління підприємством класифікація основних засобів набуває особливої важливості, оскільки забезпечує можливість їх системного обліку, аналізу та контролю. Вона створює необхідне підґрунтя для оцінки структури майнового потенціалу підприємства, визначення напрямів оновлення матеріально-технічної бази та підвищення ефективності використання активів. Крім того, класифікація основних засобів сприяє удосконаленню процесів планування, амортизаційної політики та прийняття управлінських рішень щодо їх відтворення й модернізації. Відповідно, основні підходи до класифікації основних засобів систематизовано та відображено на рисунку 1.2.

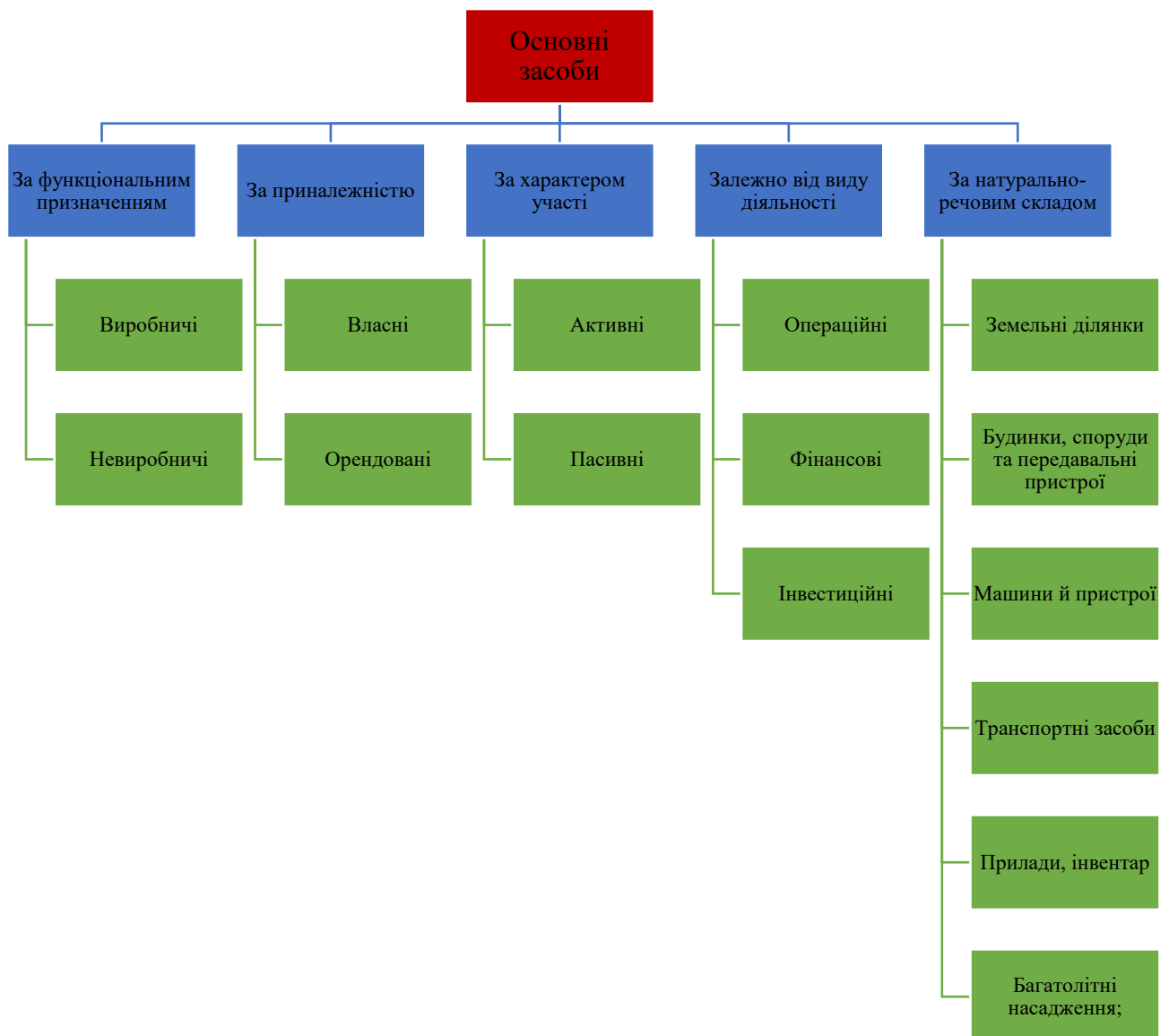

Рис. 1.2. Класифікація основних засобів підприємства (систематизовано автором на основі [7])

Однією з найважливіших ознак класифікації основних засобів є їх поділ залежно від функціонального призначення та характеру участі у господарській діяльності підприємства. Такий підхід дозволяє визначити роль окремих груп активів у формуванні виробничого потенціалу та оцінити їх вплив на результати діяльності суб'єкта господарювання. Особливе значення має розмежування основних засобів, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі, та тих, що створюють необхідні умови для його здійснення. Подібна систематизація забезпечує можливість більш ефективного управління матеріально-технічною базою підприємства та раціонального розподілу інвестиційних ресурсів між окремими напрямками її розвитку.

Важливою класифікаційною ознакою також виступає поділ основних засобів за їх матеріально-речовим складом. У межах такого підходу виокремлюються будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, виробничий інвентар та інші групи активів. Застосування цієї класифікації дає можливість здійснювати облік, оцінку та аналіз основних засобів з урахуванням специфіки їх використання, особливостей амортизації та потреб у технічному обслуговуванні. Крім того, вона є основою для формування ефективної амортизаційної політики та планування процесів оновлення основних засобів.

Суттєве значення має і класифікація основних засобів за ступенем використання та належністю підприємству. Залежно від фактичного стану активи можуть перебувати в експлуатації, на консервації, у запасі або на стадії модернізації. Водночас за формою володіння розрізняють власні та орендовані основні засоби. Такий підхід дозволяє отримати більш повне уявлення про структуру майнового комплексу підприємства, оцінити рівень завантаження активів та визначити резерви підвищення ефективності їх використання.

Отже, можна стверджувати, що класифікація основних засобів займає важливе місце в системі бухгалтерського обліку, економічного аналізу та управління підприємством, оскільки забезпечує впорядкування різноманітних

видів матеріальних активів за визначеними ознаками. Ефективність використання основних засобів значною мірою залежить від їх структури, технічного стану, функціонального призначення та особливостей експлуатації. Саме тому для комплексного дослідження процесів формування, використання та відтворення основних засобів доцільно розглядати їх через систему класифікаційних ознак, які дозволяють найбільш повно відобразити їх економічну сутність і роль у діяльності підприємства.

Таким чином приходимо до висновку, що класифікація основних засобів є важливим інструментом систематизації матеріальних активів підприємства, який забезпечує ефективне управління їх формуванням, використанням та відтворенням. Сучасні підходи до класифікації основних засобів ґрунтуються на врахуванні їх функціонального призначення, матеріально-речового складу, ступеня використання, форми належності та інших суттєвих ознак, що дозволяють комплексно оцінити структуру майнового потенціалу суб'єкта господарювання. Саме використання науково обґрунтованих класифікаційних підходів створює передумови для підвищення ефективності обліку, аналізу та контролю за станом основних засобів, а також сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо їх модернізації та оновлення.

1.3. Зарубіжний досвід ефективності використання основних засобів підприємства

Зарубіжний досвід управління основними засобами підприємств має важливе значення, оскільки дозволяє використовувати ефективні підходи до формування, обліку, оцінки та відтворення матеріально-технічної бази, які успішно застосовуються у провідних країнах світу. Багато зарубіжних компаній накопичили значний досвід у сфері модернізації виробничих потужностей, підвищення ефективності використання обладнання, оптимізації структури активів та управління процесами їх оновлення. Завдяки цьому українські

підприємства мають можливість адаптувати сучасні управлінські практики до власних умов господарювання та підвищувати результативність використання основних засобів.

Такий досвід також свідчить про те, що важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування основних засобів відіграють інновації, технологічне оновлення та довгострокове планування інвестиційної діяльності. У багатьох країнах підприємства активно впроваджують сучасне виробниче обладнання, автоматизовані системи управління та цифрові інструменти моніторингу технічного стану активів. Це дозволяє не лише підвищувати продуктивність виробництва, але й продовжувати строки корисного використання основних засобів, зменшувати витрати на їх експлуатацію та підвищувати рівень конкурентоспроможності підприємств. Крім того, вивчення міжнародного досвіду сприяє формуванню ефективної політики управління активами та дозволяє своєчасно реагувати на технологічні зміни у зовнішньому середовищі.

Необхідно зазначити, що основною особливістю відображення основних засобів за міжнародними стандартами фінансової звітності є орієнтація на достовірне відображення їх економічної сутності та реальної вартості у фінансовій звітності підприємства. Відповідно до МСФЗ основні засоби визнаються активами за умови, що існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигід від їх використання та можливість достовірної оцінки їх вартості. При цьому значна увага приділяється визначенню первісної вартості активу, встановленню строку його корисного використання та правильному нарахуванню амортизації протягом періоду експлуатації.

Що стосується особливостей національних підходів до управління основними засобами підприємств, то вони проявляються насамперед у відмінностях нормативно-правового регулювання їх обліку, оцінки та амортизації. В одних країнах застосовуються більш гнучкі механізми переоцінки активів та прискореної амортизації, що стимулює оновлення виробничих потужностей, тоді як в інших державах переважають консервативні

підходи до оцінки та відображення основних засобів у фінансовій звітності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2. – Підходи, щодо ефективності використання основних засобів підприємства у розвинутих країнах світу

Країна	Специфіка використання основних засобів
США	У США ефективність використання основних засобів ґрунтується на максимізації віддачі від вкладеного капіталу та постійному оновленні виробничих потужностей. Підприємства активно застосовують методи оцінки продуктивності активів, аналіз життєвого циклу обладнання та системи управління капітальними інвестиціями. Значна увага приділяється автоматизації виробництва, моніторингу технічного стану обладнання та оптимізації витрат на його утримання.
Великобританія	У Великобританії важливим напрямом підвищення ефективності основних засобів є стратегічне управління активами на основі довгострокового планування. Підприємства широко використовують цифрові системи обліку та контролю стану основних засобів, що дозволяє своєчасно проводити модернізацію та ремонти. Особлива увага приділяється забезпеченню економічної доцільності інвестицій у матеріально-технічну базу.
Німеччина	Німецький підхід базується на високих стандартах технічної надійності та раціонального використання виробничого обладнання. Підприємства активно впроваджують концепції безперервного вдосконалення виробничих процесів та профілактичного технічного обслуговування. Значна увага приділяється модернізації обладнання, що дозволяє підтримувати високий рівень продуктивності та конкурентоспроможності підприємств.
Франція	У Франції ефективність використання основних засобів розглядається як важливий чинник забезпечення довгострокової стабільності підприємства. Компанії орієнтуються на оптимізацію структури активів, підвищення енергоефективності обладнання та раціональне планування інвестиційних витрат. Важливе місце займає державна підтримка технологічного оновлення підприємств та стимулювання модернізації виробничої інфраструктури.
Японія	Японський підхід характеризується максимально ефективним використанням наявних виробничих ресурсів та мінімізацією втрат. Підприємства широко застосовують принципи ощадливого виробництва та високої виробничої дисципліни. Значна увага приділяється профілактичному обслуговуванню обладнання, що дозволяє скорочувати простої та забезпечувати тривалу експлуатацію основних засобів.
Південна Корея	У Південній Кореї підвищення ефективності використання основних засобів досягається через активне впровадження сучасних технологій та швидке оновлення виробничих потужностей. Підприємства інвестують значні ресурси у цифровізацію виробництва, роботизацію та інтелектуальні системи управління обладнанням. Такий підхід забезпечує високу продуктивність активів, скорочення експлуатаційних витрат та зміцнення позицій на міжнародних ринках.

Джерело: сформовано автором на основі [24; 28].

Важливе місце в міжнародній практиці займає оцінка основних засобів після їх первісного визнання. МСФЗ передбачають можливість застосування як моделі обліку за первісною вартістю, так і моделі переоцінки. У результаті балансова вартість активів може змінюватися відповідно до ринкових умов та їх фактичної економічної цінності. Крім того, міжнародні стандарти передбачають проведення тестування активів на зменшення корисності, що дозволяє своєчасно відображати втрату їх економічного потенціалу у фінансовій звітності. Значна увага також приділяється розкриттю інформації щодо руху, структури, амортизації та переоцінки основних засобів для забезпечення прозорості звітності та підвищення довіри з боку інвесторів і кредиторів.

Якщо вести мову про особливості управління основними засобами міжнародних компаній, то вони полягають у високому рівні стратегічного планування процесів їх формування та використання. Такі підприємства функціонують у різних країнах та галузях, тому повинні враховувати відмінності у технологічних вимогах, нормативному регулюванні та економічних умовах експлуатації активів.

Однією з характерних особливостей є диверсифікована структура основних засобів, яка включає виробничі комплекси, транспортну інфраструктуру, логістичні об'єкти, інформаційно-технічні системи та інші елементи матеріально-технічної бази. Важливе значення при цьому мають інвестиційні рішення щодо оновлення та модернізації активів. Міжнародні компанії регулярно здійснюють технічне переоснащення виробництва, впроваджують енергоефективне обладнання та використовують сучасні методи оцінки ефективності капіталовкладень. Завдяки цьому забезпечується підтримання високого рівня продуктивності основних засобів та скорочення витрат на їх експлуатацію.

Ще однією характерною особливістю є широке використання сучасних інформаційних систем управління активами, які дозволяють здійснювати постійний контроль за технічним станом обладнання, планувати ремонти та

прогнозувати потреби у заміні окремих об'єктів. Крім того, міжнародні компанії приділяють значну увагу оптимізації структури основних засобів і раціональному використанню інвестиційних ресурсів. Тому управління основними засобами у міжнародній практиці являє собою комплексний процес, ефективність якого визначається поєднанням технологічних, фінансових, організаційних та управлінських факторів.

Отже, аналіз міжнародних підходів до управління основними засобами підприємств свідчить про те, що у різних країнах застосовуються власні механізми забезпечення ефективного використання матеріально-технічної бази, які формуються під впливом особливостей економічної системи, нормативно-правового регулювання, рівня індустріального розвитку, інвестиційної активності та специфіки організації виробничих процесів. Водночас спільною рисою для більшості розвинених держав є орієнтація на раціональне використання активів, своєчасне оновлення виробничих потужностей та підвищення їх технічної ефективності.

Значна увага також приділяється впровадженню сучасних технологій управління активами, автоматизації контролю технічного стану обладнання та довгостроковому плануванню інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази. На нашу думку, саме такий комплексний підхід дозволяє підприємствам забезпечувати високий рівень фондовіддачі, підтримувати належний технічний стан основних засобів та створювати передумови для підвищення ефективності господарської діяльності у довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «М'ЯСНОВ»

2.1. Загальна характеристика економічної діяльності підприємства

«ТОВ «М'яснов» є суб'єктом господарювання приватного права, створеним та зареєстрованим відповідно до законодавства України 14 вересня 2012 року. Юридична особа функціонує у формі товариства з обмеженою відповідальністю, що передбачає поділ статутного капіталу між учасниками та обмеження їх відповідальності розміром внесків у статутний фонд. Станом на актуальні дані підприємство має зареєстрований статус діючого, а розмір його статутного капіталу становить 29 494 000 грн, що відображає достатній рівень фінансової бази для здійснення виробничо-комерційної діяльності» [23].

Місцезнаходження підприємства пов'язане з Волинською областю (м. Луцьк), що визначає його належність до регіонального сегмента харчової промисловості України. При цьому виробничі потужності розташовані у сільській місцевості Волинської області, що є характерною рисою для підприємств м'ясопереробної галузі, оскільки забезпечує наближеність до сировинної бази. Керівництво здійснює директор, який діє на підставі установчих документів, що узгоджується із типовою організаційно-правовою моделлю корпоративного управління в ТОВ.

Господарська діяльність ТОВ «М'яснов» характеризується багатопрофільністю та вертикально інтегрованою структурою. «Основним видом економічної діяльності підприємства є виробництво м'ясних продуктів, що визначає його як представника переробної промисловості харчового сектору. Додатково підприємство здійснює:

- виробництво м'яса;
- оптову торгівлю м'ясом та м'ясними продуктами;
- діяльність посередників у торгівлі сировиною аграрного походження;

- роздрібну торгівлю продуктами харчування, включаючи дистанційні канали збуту;
- транспортно-логістичну діяльність (вантажні перевезення);
- діяльність у сфері громадського харчування та виробництва готових страв;
- дослідження ринку, а також операції з нерухомістю» [23].

Таким чином, економічна модель підприємства поєднує виробничі, торговельні, сервісні та допоміжні функції, що дозволяє забезпечувати контроль над усіма ключовими етапами створення вартості – від переробки сировини до реалізації кінцевої продукції.

«Продуктовий портфель підприємства сформований у сегменті м'ясопереробки та готових харчових продуктів. За інформацією офіційного сайту, підприємство спеціалізується на виробництві широкого асортименту м'ясних виробів, орієнтованих на масового споживача. До основних груп продукції належать:

- ковбасні вироби та м'ясні делікатеси (варені ковбаси, гриль-продукція тощо);
- м'ясні консерви (тушкована свинина, яловичина, курятина у різних видах пакування);
- готові страви та напівфабрикати (кашові продукти з м'ясом, паштети);
- супутні харчові продукти на основі м'ясної сировини» [23].

Асортимент характеризується поєднанням традиційних рецептур та промислових технологій виготовлення, що дозволяє забезпечити тривалий термін зберігання, стандартизацію якості та відповідність державним стандартам (ДСТУ) та технічним умовам (ТУ).

Окрім виробництва продукції, підприємство надає комплекс супутніх послуг, зокрема у сфері оптового постачання, дистрибуції та забезпечення торговельних мереж. Наявність збутової інфраструктури дозволила компанії сформувати розгалужену мережу реалізації, яка охоплює близько 15 регіонів

України та включає співпрацю із супермаркетами та іншими каналами роздрібної торгівлі.

Аналізуючи динаміку основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «М'яснов» за 2023-2025 роки, доцільно відзначити наявність неоднорідних, проте загалом позитивних тенденцій розвитку підприємства. (табл. 2.1).

Упродовж досліджуваного періоду чистий дохід від реалізації продукції демонструє нестабільну динаміку – у 2024 році відбулося його суттєве скорочення на 7 555 тис. грн (-18,0 %), що свідчить про зниження обсягів продажу або цінових факторів, тоді як у 2025 році зафіксовано відновлення на 6 304 тис. грн (+15,4 %). Водночас у порівнянні з 2023 роком показник залишився дещо нижчим (-1 251 тис. грн, тобто -3,0 %), що вказує на неповне відновлення ринкових позицій. Аналогічна тенденція характерна і для обсягу виробленої продукції, який зазнав значного зниження у 2024 році (-24,8 %), однак у 2025 році зріс на 19,9 %, хоча й не досяг рівня базового року.

Вартість майна підприємства (валюта балансу) характеризується істотним зростанням у 2024 році на 14 700 тис. грн (+48,7 %), що може бути пов'язано із розширенням активів або інвестиційною діяльністю. У 2025 році відбулося незначне зменшення (-5,3 %), однак у порівнянні з 2023 роком зберігається значний приріст (+41,3 %), що свідчить про загальне укріплення ресурсного потенціалу. Паралельно спостерігається стале зростання власного капіталу: на 67,4 % у 2024 році та ще на 11,0 % у 2025 році, що у сукупності забезпечило його збільшення майже на 88,1 % порівняно з 2023 роком, відображаючи зростання фінансової автономії підприємства.

Позитивною є тенденція зростання валового прибутку, який зростав безперервно – на 33,5 % у 2024 році та на 27,4 % у 2025 році, що у підсумку забезпечило приріст на 83,9 % за весь період. Ще більш вираженою є динаміка чистого прибутку – у 2024 році він зріс на 169,9 %, а у 2025 році – ще на 71,2 %, що в сукупності забезпечило збільшення більш ніж у 8 разів (на 837,2 %).

Таблиця 2.1. Основні фінансові та економічні показники роботи ТОВ «М'яснов» за 2023-2025 роки

Показники	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення					
				2024 до 2023		2025 до 2024		2025 до 2023	
				абсол.	віднозн.	абсол.	віднозн.	абсол.	віднозн.
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	42 064,6	34 509,9	40 813,6	-7 555	-18,0	6 304	15,4	-1 251	-3,0
Обсяг виробленої продукції, робіт, послуг у діючих цінах, тис.грн.	44 588,5	33 509,1	41 833,9	-11 079	-24,8	8 325	19,9	-2 755	-6,2
Вартість майна (валюта балансу), тис. грн.	30 166	44 866	42 610	14 700	48,7	-2 256	-5,3	12 444	41,3
Власний капітал, тис грн.	15 204	25 448	28 592	10 244	67,4	3 144	11,0	13 388	88,1
Валовий прибуток, тис грн	10 829	14 451	19 918	3 623	33,5	5 467	27,4	9 090	83,9
Чистий прибуток, тис. грн.	471	1 271	4 414	800	169,9	3 143	71,2	3 943	837,2
Рентабельність продажу, %	1,1	3,7	10,8	2,6	228,9	7,1	65,9	9,7	865,9
Рентабельність активів, %	1,6	2,8	10,4	1,3	81,4	7,5	72,7	8,8	563,5
Рентабельність власного капіталу, %	3,1	5,0	15,4	1,9	61,2	10,4	67,6	12,3	398,3
Операційні витрати, тис грн	41 441	34 267	39 824	-7174,4	-17,3	5558	14,0	-1617	-3,9
Операційні витрати на 1 грн виробленої продукції, грн	0,929	1,023	0,952	0,093	10,0	-0,071	-7,4	0,023	2,4
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	2 526	8 564	27 002	6038	239,0	18438	68,3	24476	969,0
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	4 839	14 356	40 707	9517	196,7	26351	64,7	35868	741,2
Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	17	17	26	0	0,0	9	34,6	9	52,9
Продуктивність праці, тис.грн./особу	2623	1971	1609	-652	-24,8	-362,13	-22,5	-1014	-38,7
Фонд оплати праці штатних працівників, тис.грн.	2 460	2 725	4815,8	264,6	10,8	2090,8	43,4	2355,4	95,7
Середньомісячна заробітна плата одного працюючого, грн	12061	13358	15435	1297,1	10,8	2077,4	13,5	3374,5	28,0

Примітка. Побудовано автором за даними Додатків А, Б.

Це свідчить про суттєве підвищення ефективності господарської діяльності та оптимізацію витрат.

Показники рентабельності також демонструють різке покращення. Рентабельність продажу зросла з 1,1 % у 2023 році до 10,8 % у 2025 році, рентабельність активів – з 1,6 % до 10,4 %, а рентабельність власного капіталу – з 3,1 % до 15,4 %. Така динаміка свідчить про істотне підвищення здатності підприємства генерувати прибуток із наявних ресурсів та є індикатором успішної фінансової політики.

Операційні витрати у 2024 році скоротилися на 17,3 %, що, ймовірно, стало одним із чинників зростання прибутковості, тоді як у 2025 році вони частково зросли (+14,0 %), однак у цілому залишилися нижчими, ніж у 2023 році (-3,9 %). При цьому витрати на 1 грн виробленої продукції у 2024 році зросли до 1,023 грн (+10,0 %), що свідчить про тимчасове зниження ефективності виробництва, проте у 2025 році цей показник зменшився до 0,952 грн (-7,4 %), що вказує на покращення витратної політики.

Разом з тим, негативним аспектом є суттєве зростання дебіторської та кредиторської заборгованості. Так, дебіторська заборгованість зросла у 2025 році до 27 002 тис. грн, що на 969,0 % більше, ніж у 2023 році, а кредиторська – до 40 707 тис. грн (+741,2 %). Це може свідчити про посилення залежності від зовнішнього фінансування та зростання ризиків ліквідності.

У трудовій сфері відзначається збільшення чисельності персоналу у 2025 році на 9 осіб (+34,6 % порівняно з 2024 роком), що супроводжувалося зростанням фонду оплати праці на 43,4 % та підвищенням середньомісячної заробітної плати на 13,5 %. Водночас продуктивність праці має тенденцію до зниження: у 2024 році – на 24,8 %, а у 2025 році – ще на 22,5 %, що в сукупності призвело до зменшення на 38,7 % відносно 2023 року. Це свідчить про недостатню ефективність використання трудових ресурсів.

Отже, узагальнюючи результати аналізу, можна констатувати, що ТОВ «М'яснов» у 2023–2025 роках характеризується поступовим покращенням фінансових результатів і зростанням прибутковості, що супроводжується

розширенням активів і власного капіталу. Водночас підприємство стикається з певними викликами, зокрема зниженням продуктивності праці та значним зростанням заборгованості, що потребує подальшого удосконалення системи управління ресурсами та фінансовими потоками.

2.2. Аналіз складу, динаміки і стану основних засобів підприємства

У процесі здійснення економічного аналізу значна увага приділяється оцінці стану, динаміки та структури основних засобів, оскільки вони, як правило, становлять істотну частку необоротних активів підприємства.

Основні засоби доцільно класифікувати на промислово-виробничі та непромислові, а також виділяти фонди невиробничого призначення. Водночас саме промислово-виробничі фонди визначають виробничу потужність підприємства. У структурі основних засобів також прийнято розрізняти активну частину (робочі машини та обладнання) і пасивну частину, а також окремі групи відповідно до їх функціонального призначення (виробничі будівлі та споруди, складські приміщення, робочі та силові машини, вимірювальні прилади, транспортні засоби тощо). Така деталізована класифікація є важливою передумовою виявлення резервів підвищення ефективності використання основних засобів шляхом оптимізації їх структури.

Особливого значення набуває аналіз співвідношення між активною і пасивною частинами основних засобів, а також між робочими і силовими машинами, оскільки їх раціональне поєднання суттєво впливає на рівень фондоддачі, фондорентабельності та загальний фінансовий стан підприємства.

Фінансові установи та потенційні інвестори, аналізуючи склад і структуру активів підприємства, приділяють значну увагу показникам стану основних засобів, зокрема їх технічному рівню, продуктивності та економічній ефективності, а також рівню фізичного і морального зносу.

Розглянемо показники наявності, руху і структури основних засобів нашого підприємства у 2023-2025 роках (табл. 2.2-2.4).

Таблиця 2.2. Наявність, рух та структура основних засобів ТОВ «М'яснов» у 2023 році

Елементи основних фондів	Вартість на початок року		Надійшло за рік		Вибуло за рік		Вартість на кінець року	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Земля та будівлі	1247	32,3	1412	16,2	141	16,4	2518	21,5
2. Машини та обладнання	1571	40,7	4197	48,2	164	19,1	5604	47,9
3. Транспортні засоби	901	23,3	2754	31,6	318	37,1	3337	28,5
4. Інструменти, прилади та інші основні засоби	29	0,8	54	0,6	37	4,3	46	0,4
5. Незавершені капітальні інвестиції	114	3,0	287	3,3	198	23,1	203	1,7
Всього фондів в тому числі:	3862	100,0	8 704	100,0	858	100,0	11708	100,0
- активна частина (п2+п3+п4+п5)	2615	67,7	7292	83,8	717	83,6	9190	78,5
- пасивна частина (п1)	1247	32,3	1412	16,2	141	16,4	2518	21,5

Примітка. Побудовано автором за даними Додатку В.

Загальна вартість основних засобів протягом року зросла з 3 862 тис. грн на початок періоду до 11 708 тис. грн на його завершення, що свідчить про активну інвестиційну діяльність та масштабне оновлення виробничого потенціалу. Обсяг надходжень основних фондів (8 704 тис. грн) суттєво перевищує їх вибуття (858 тис. грн), що підтверджує переважання процесів розширеного відтворення.

Загалом структура основних засобів характеризується переважанням активної частини, частка якої зросла з 67,7 % на початок року до 78,5 % на його кінець. При цьому у складі надходжень її питома вага становила 83,8 %, що вказує на спрямованість інвестицій саме в елементи, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі. Відповідно, частка пасивної частини (будівель і

споруд) зменшилася до 21,5 %, що є типовим для підприємств, орієнтованих на інтенсивний розвиток.

Таким чином, у 2023 році на підприємстві відбулися суттєві якісні та кількісні зміни в структурі основних засобів, які характеризуються значним приростом їх вартості, активізацією інвестиційної діяльності та посиленням ролі активної частини фондів. Це створює передумови для підвищення ефективності виробництва, зростання обсягів випуску продукції та покращення конкурентних позицій підприємства у майбутньому.

Аналіз наявності, руху та структури основних засобів ТОВ «М'яснов» у 2024 році свідчить про відносну стабілізацію обсягів матеріально-технічних ресурсів підприємства після суттєвого їх нарощування у попередньому періоді (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. Наявність, рух та структура основних засобів ТОВ «М'яснов» у 2024 році

Елементи основних фондів	Вартість на початок року		Надійшло за рік		Вибуло за рік		Вартість на кінець року	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Земля та будівлі	2518	21,5	198	15,0	168	16,3	2548	21,2
2. Машини та обладнання	5604	47,9	684	51,7	474	45,9	5814	48,5
3. Транспортні засоби	3337	28,5	257	19,4	234	22,7	3360	28,0
4. Інструменти, прилади та інші основні засоби	46	0,4	37	2,8	39	3,8	44	0,4
5. Незавершені капітальні інвестиції	203	1,7	147	11,1	118	11,4	232	1,9
Всього фондів	11708	100,0	1323	100,0	1033	100,0	11998	100,0
в тому числі:								
- активна частина (п2+п3+п4+п5)	9190	78,5	1125	85,0	865	83,7	9450	78,8
- пасивна частина (п1)	2518	21,5	198	15,0	168	16,3	2548	21,2

Примітка. Побудовано автором за даними Додатку В.

Загальна вартість основних фондів протягом року зросла незначно – з 11708 тис. грн на початок року до 11 998 тис. грн на кінець року, тобто на 290 тис. грн, що свідчить про перехід підприємства від фази активного розширення

до стадії підтримання і часткової модернізації наявних ресурсів. Обсяг надходжень основних засобів (1 323 тис. грн) лише незначно перевищив їх вибуття (1 033 тис. грн), що зумовило помірні темпи приросту вартості основних фондів.

Отже, у 2024 році підприємство продемонструвало тенденцію до стабілізації обсягів основних засобів при одночасному підтриманні їх високої частки активної складової. Вкладення капіталу були переважно спрямовані на оновлення та часткову модернізацію технічної бази, що створює передумови для підвищення ефективності виробництва без істотного розширення загального обсягу активів.

Аналіз наявності, руху та структури основних засобів ТОВ «М'яснов» у 2025 році дає підстави констатувати продовження процесів помірною розширення виробничого потенціалу за умов більш збалансованої інвестиційної політики порівняно з попередніми періодами (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Наявність, рух та структура основних засобів ТОВ «М'яснов» у 2025 році

Елементи основних фондів	Вартість на початок року		Надійшло за рік		Вибуло за рік		Вартість на кінець року	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Земля та будівлі	2548	21,2	198,0	10,3	167	11,0	2579	20,8
2. Машини та обладнання	5814	48,5	597	31,1	267	17,5	6144	49,6
3. Транспортні засоби	3360	28,0	879	45,8	861	56,5	3378	27,3
4. Інструменти, прилади та інші основні засоби	44	0,4	59	3,1	41	2,7	62	0,5
5. Незавершені капітальні інвестиції	232	1,9	187	9,7	189	12,4	230	1,9
Всього фондів в тому числі:	11998	100,0	1920	100,0	1525	100,0	12393	100,0
- активна частина (п2+п3+п4+п5)	9450	78,8	1722	89,7	1358	89,0	9814	79,2
- пасивна частина (п1)	2548	21,2	198	10,3	167	11,0	2579	20,8

Примітка. Побудовано автором за даними Додатку В.

Аналіз руху основних засобів показує, що найбільша частка надходжень припадає на транспортні засоби (45,8 %), що свідчить про значні капіталовкладення у логістичну інфраструктуру підприємства. Водночас вагомими залишаються інвестиції у машини та обладнання (31,1 %), що підтримує тенденцію до технічного оновлення виробництва. Частка вкладень у незавершені капітальні інвестиції становить 9,7 %, що може свідчити про реалізацію окремих інвестиційних проєктів, які ще не введені в експлуатацію.

Надалі проведено детальніше вивчення зміни первісної вартості основних засобів за 2023-2025 рр. (рис. 2.1).

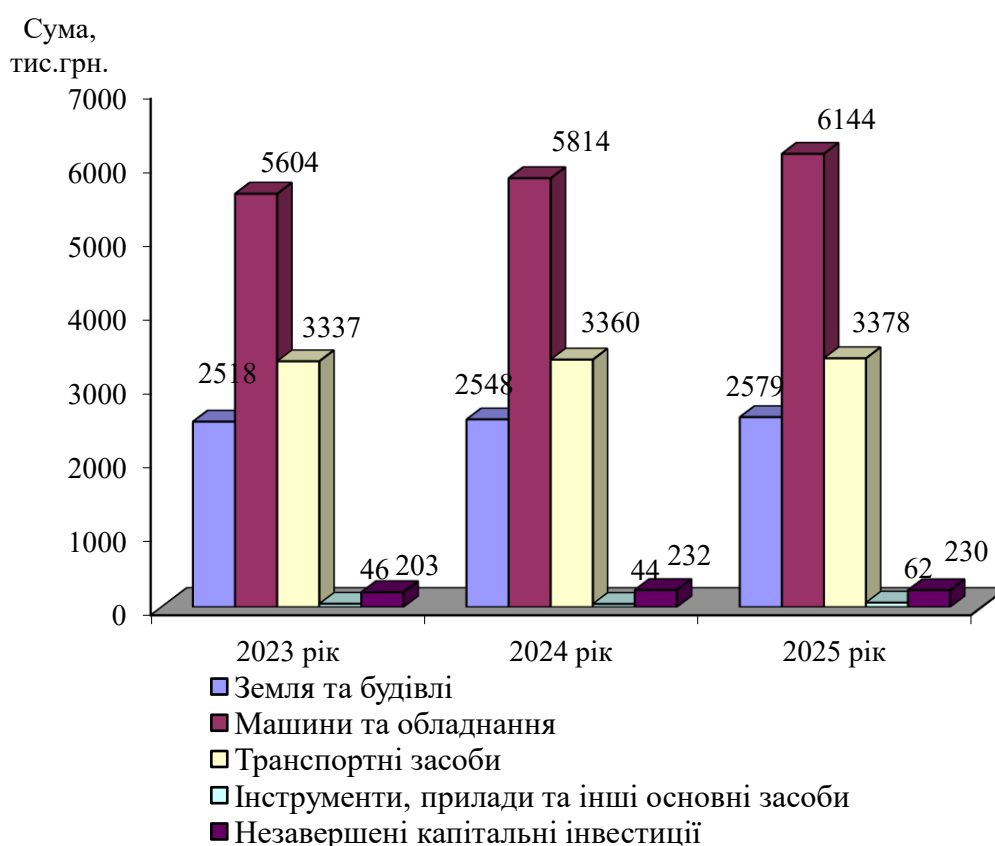

Рис. 2.1. Зміна первісної вартості основних засобів ТОВ «М'яснов» за групами у 2023-2025рр. (побудовано автором)

Узагальнюючи зміни за аналізований період, слід констатувати, що загальна вартість основних засобів підприємства має тенденцію до зростання, при цьому ключовим драйвером виступає група машин та обладнання. Водночас стабільність транспортних засобів та поступове збільшення

нерухомості і допоміжних засобів свідчать про збереження збалансованої структури активів. Така динаміка в цілому відповідає стратегії інтенсивного розвитку, орієнтованого на підвищення технічного рівня виробництва при одночасному підтриманні функціональної цілісності матеріально-технічної бази підприємства.

Аналіз зміни структури основних засобів ТОВ «М'яснов» упродовж 2023–2025 років свідчить про поступову трансформацію співвідношення окремих елементів із чітко вираженою тенденцією до посилення ролі активної частини фондів (рис. 2.2).

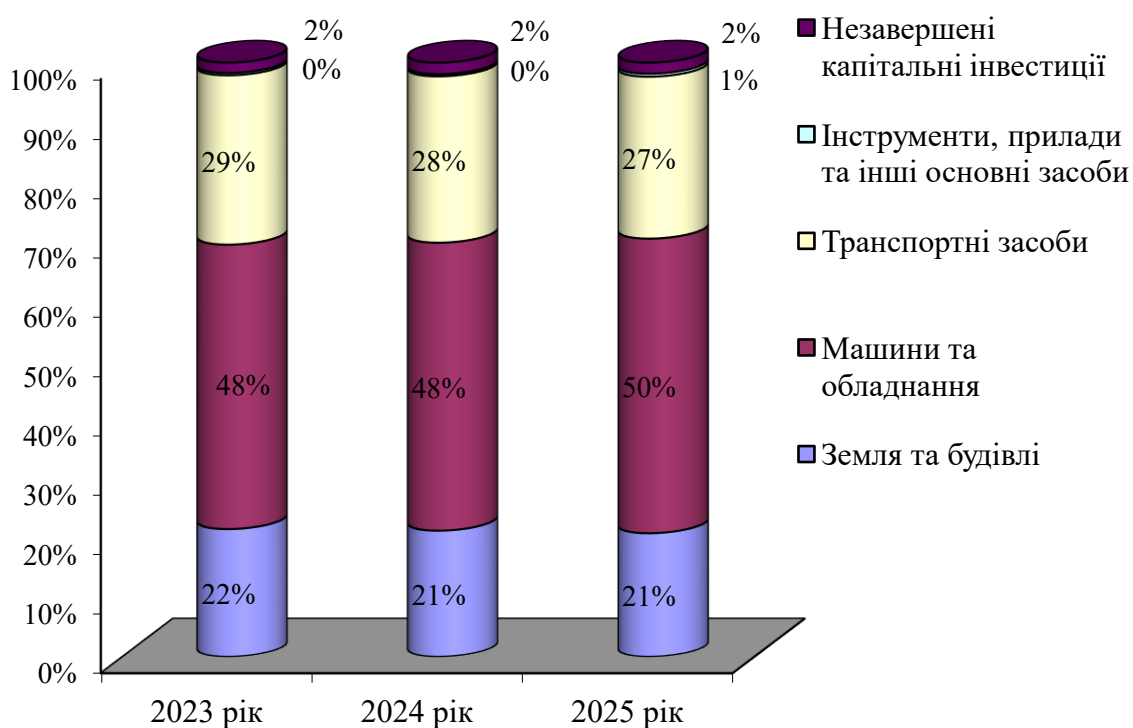

Рис. 2.2. Зміна структури основних засобів ТОВ «М'яснов» за 2023-2025 рр.
(побудовано автором)

Загалом структурні зміни основних засобів ТОВ «М'яснов» мають поступовий і еволюційний характер. Основною тенденцією є зростання питомої ваги машин та обладнання за рахунок незначного скорочення частки

транспортних засобів і стабілізації інших складових. Це свідчить про пріоритетність розвитку виробничо-технічної бази підприємства та орієнтацію на підвищення ефективності основної діяльності.

Таким чином, протягом 2023-2025 років структура основних засобів підприємства зазнала незначних, але концептуально важливих змін, що відображають поступовий перехід до більш інтенсивної моделі використання ресурсів із домінуванням активної частини, безпосередньо залученої у процес створення продукції.

Аналізуючи показники технічного стану та руху основних засобів ТЗОВ «Волинь-Зерно-Продукт» упродовж 2023-2025 років (рис. 2.3), можна простежити як зміну інтенсивності оновлення матеріально-технічної бази, так і поступову трансформацію її якісних характеристик.

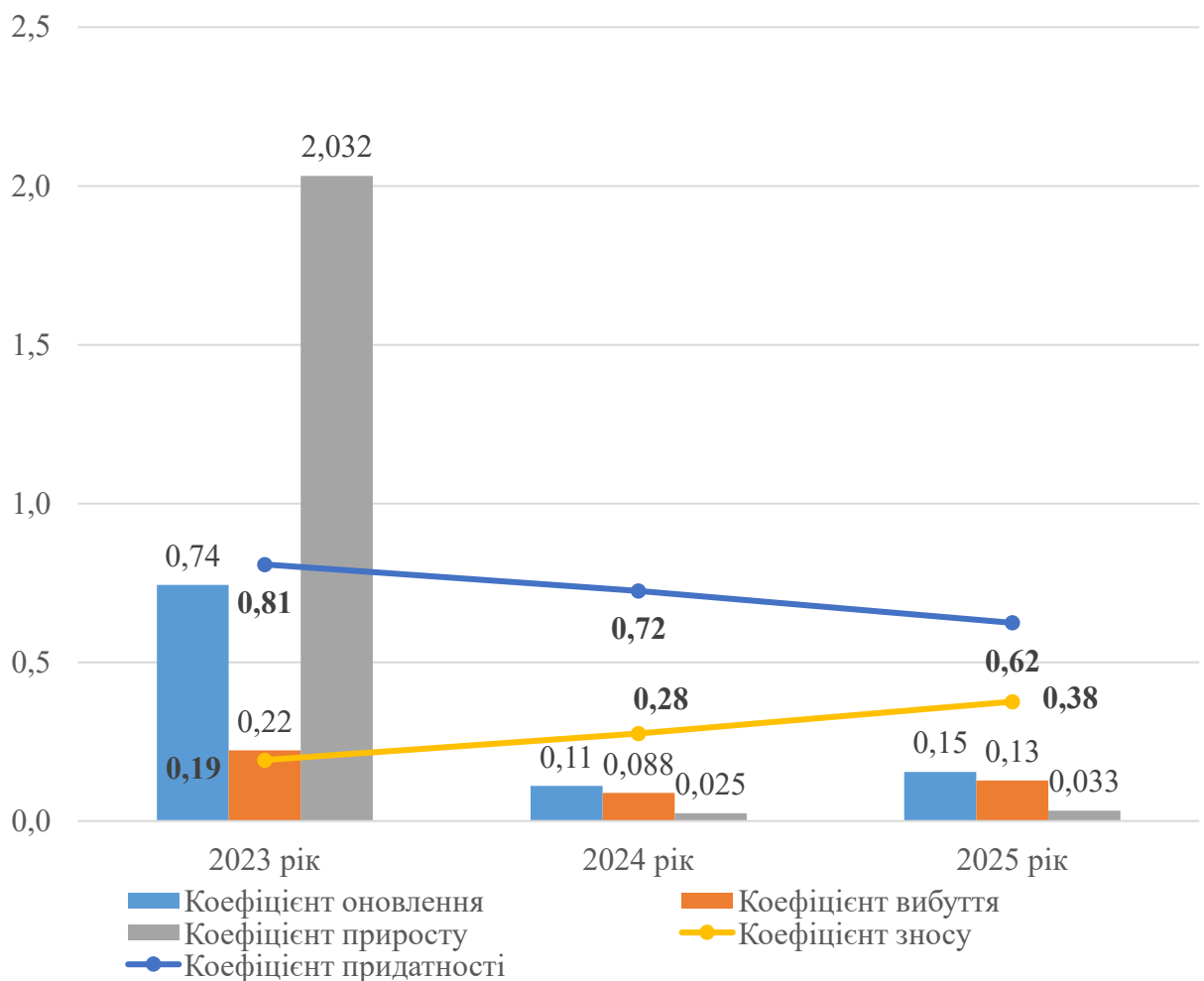

Рис. 2.3. Аналіз показників технічного стану і руху основних засобів ТОВ «М'яснов» у 2023-2025 роках (побудовано автором)

Підсумовуючи результати аналізу, слід відзначити, що протягом 2023-2025 років підприємство пройшло шлях від інтенсивного нарощування основних засобів до більш стриманої політики їх оновлення. Якщо у 2023 році домінували процеси розширеного відтворення, то у 2024 році вони значною мірою уповільнилися, а у 2025 році відбулося їх часткове відновлення. Водночас технічний стан основних засобів поступово погіршується, що проявляється у зростанні коефіцієнта зносу та зниженні коефіцієнта придатності, що обумовлює необхідність подальшої активізації інвестиційної діяльності з метою модернізації виробничої бази.

Аналіз динаміки забезпеченості підприємства основними засобами у 2023-2025 роках (рис. 2.4) свідчить про нерівномірний характер змін і відображає вплив як інвестиційних рішень, так і організаційно-виробничих факторів.

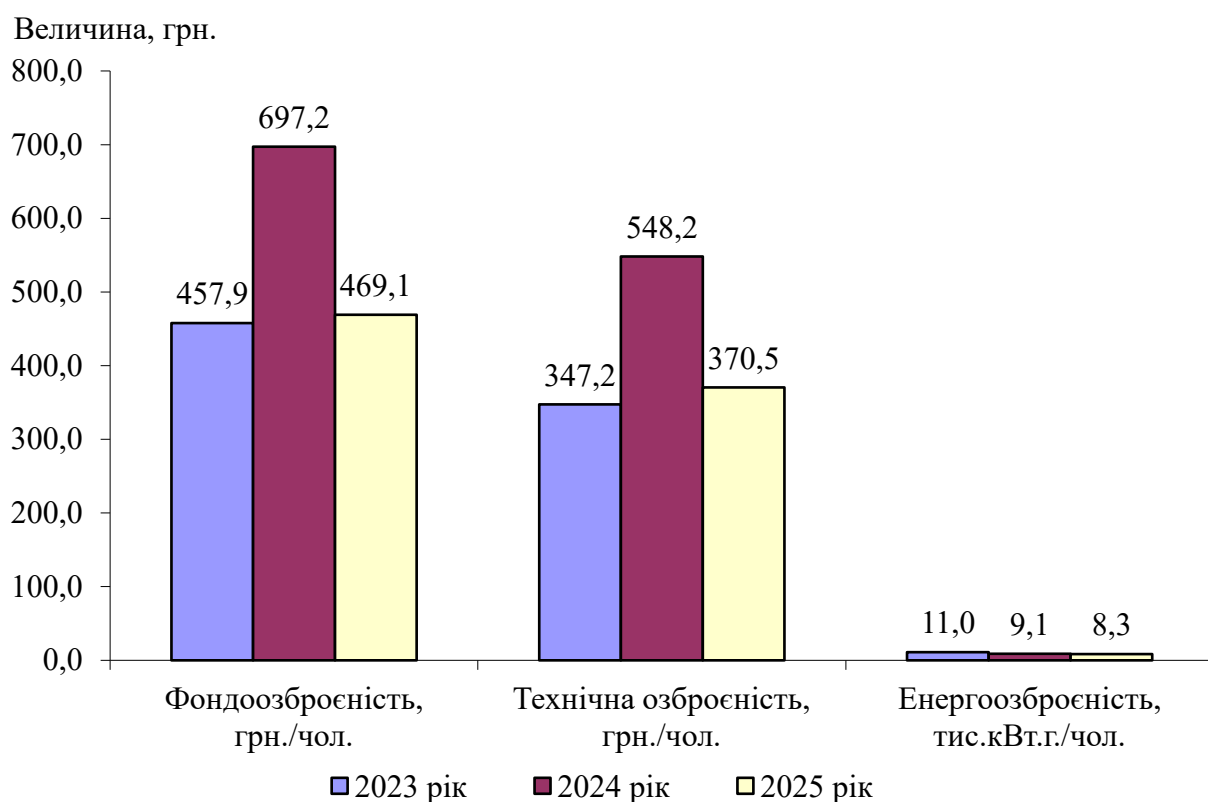

Рис. 2.4. Динаміка забезпеченості підприємства основними засобами за 2023-2025 рр. (побудовано автором)

Можна зробити висновок, що у 2024 році підприємство досягло максимального рівня забезпеченості основними засобами за всіма основними

показниками, що свідчить про активну інвестиційну фазу розвитку. Водночас у 2025 році відбулося певне коригування цих показників, що проявилось у їх зниженні, але не до початкового рівня, що дозволяє говорити про часткове закріплення досягнутих результатів. У цілому динаміка свідчить про перехід від інтенсивного нарощування ресурсної бази до більш збалансованого її використання, що потребує подальшого узгодження темпів розвитку технічного потенціалу із змінами у трудових та виробничих ресурсах підприємства.

2.3. Факторний аналіз ефективності використання основних засобів підприємства

Основні засоби, як правило, формують переважну частку у загальній структурі основного капіталу підприємства. Їх обсяг, вартість, технічний рівень та ефективність використання безпосередньо впливають на кінцеві результати господарської діяльності, зокрема обсяги виробництва, собівартість продукції, величину прибутку, показники рентабельності та фінансову стійкість підприємства. Рівень використання основних виробничих фондів зумовлюється, з одного боку, ступенем прогресивності технологічної політики підприємства щодо формування їх структури, а з іншого — особливостями організації та технології виробничого процесу. За таких умов управлінському персоналу необхідно володіти інформацією про ефективність використання основних засобів у різні періоди часу, що забезпечується застосуванням відповідної системи показників їх оцінювання.

Для узагальненої характеристики ефективності використання основних виробничих фондів застосовуються такі показники, як рентабельність (співвідношення прибутку до середньорічної вартості фондів), фондівіддача (відношення вартості виробленої або реалізованої продукції без урахування непрямих податків до середньорічної вартості основних фондів),

фондомісткість (обернений до фондovіддачі показник), а також питомі капітальні вкладення на одиницю приросту продукції.

Рентабельність основних виробничих фондів визначається як відношення прибутку від реалізації продукції до їх середньорічної вартості. Фондовіддача характеризує обсяг продукції, що припадає на одиницю вартості основних засобів, і розраховується як відношення вартості виготовленої або реалізованої продукції (без ПДВ та акцизного податку) до середньорічної вартості фондів. Фондомісткість, у свою чергу, відображає величину основних фондів, що припадає на одиницю продукції, та є оберненим показником до фондovіддачі.

Показник фондомісткості є важливим індикатором ефективності капіталовкладень: його зниження за умов зростання або стабільності виручки від реалізації свідчить про більш раціональне використання основних виробничих фондів і створює передумови для економії інвестиційних ресурсів.

Під час визначення середньорічної вартості основних фондів враховуються як власні, так і орендовані активи, проте не беруться до уваги законсервовані, резервні чи передані в оренду засоби. Для більш детальної оцінки застосовуються часткові показники, що характеризують ефективність використання окремих елементів виробничих ресурсів, зокрема обладнання або виробничих площ (наприклад, обсяг виробництва на одиницю устаткування за зміну чи на 1 м² площі).

У процесі економічного аналізу досліджується динаміка зазначених показників, їх зміни протягом звітного періоду, а також здійснюються міжгосподарські порівняння.

Найбільш узагальнюючим індикатором ефективності використання основних фондів виступає фондорентабельність, рівень якої визначається не тільки фондovіддачею, а й рентабельністю продукції. Взаємозв'язок зазначених показників відображає комплексний вплив результативності виробництва та ефективності використання ресурсної бази підприємства.

Подальший аналіз ефективності використання основних засобів проведемо на основі даних представлених в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5. Початкові дані і результати оцінки ефективності використання основних засобів підприємства за 2023-2025 роки

Показник	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення		
				2024 від 2023	2025 від 2024	2025 від 2023
Обсяг випуску продукції (ВП), тис.грн.	44 588	33 509	41 834	- 11079,363	8324,8271	- 2754,536
Валовий прибуток від реалізації продукції, тис.грн.	10 829	14 451	19 918	3622,8	5466,7	9089,5
Середньорічна вартість, тис.грн.: - основних виробн. фондів (ОФ)	7785	11853	12196	4068	343	4411
- активної частини (ОФ ^а)	5903	9320	9632	3417,5	312	3730
- одиниці обладнання (Ц)	88	131	122	43,2	-9	34
Питома вага активної частини фондів (коефіцієнт) (У ^а)	0,758	0,786	0,790	0,028	0,004	0,032
Фондорентабельність (R _ф), %	139,10	121,92	163,32	-17,17	41,40	24,23
Рентабельність продукції (R _в), %	24,29	43,13	47,61	18,84	4,49	23,33
Фондовіддача, грн.						
- основних фондів (Ф _{від})	5,73	2,83	3,43	-2,90	0,60	-2,30
- активної частини (Ф ^а _{від})	7,55	3,60	4,34	-3,95	0,74	-3,21
Фондомісткість						
- основних фондів (Ф _{від})	0,17	0,35	0,29	0,18	-0,06	0,12
- активної частини (Ф ^а _{від})	0,72	0,82	0,61	0,10	-0,21	-0,11
Середня кількість технологічного устаткування (К)	67	71	79	4	8	12
Відпрацьовано за рік усім устаткуванням (Т), годин	127970	125875,9	167053,4	-2094,1	41177,5	39083,4
В тому числі одиницею обладнання:						
- годин (Т _{од})	1910	1772,9	2114,6	-137,1	341,7	204,6
- змін (ЗМ)	243	227	267	-16	40	24
- днів (Д)	217	223	224	6	1	7
Коефіцієнт змінності роботи обладнання (К _з)	1,12	1,02	1,19	-0,1	0,17	0,07
Середня протяжність зміни (П _з), год.	7,86	7,81	7,92	-0,05	0,11	0,06
Виробіток продукції на 1 маш-год (ЧВ), тис.грн.	0,348	0,266	0,250	-0,082	-0,016	-0,098

Примітка. Побудовано автором.

Аналіз зміни фондорентабельності за рахунок основних факторів упродовж 2023-2025 років (табл. 2.6) дозволяє оцінити вплив ефективності

використання основних засобів та рівня прибутковості виробництва на кінцеві результати господарської діяльності.

Таблиця 2.6. Зміна фондорентабельності за рахунок основних факторів у 2023-2025 рр.

Фактори впливу	2024 до 2023	2025 до 2024
- фондівдачі основних фондів	-70,43	26,01
- рентабельності виробництва продукції	53,26	15,38
Всього	-17,17	41,39

Важливо зазначити, що у 2024 році динаміка фондорентабельності формувалася під впливом суперечливих факторів із переважанням негативного ефекту від зниження фондівдачі, тоді як у 2025 році відбулося відновлення та посилення позитивної дії обох чинників. Це свідчить про поліпшення як техніко-економічної ефективності використання основних засобів, так і загальної результативності виробничої діяльності підприємства.

Аналіз змін фондівдачі за рахунок основних факторів упродовж 2023-2025 років (табл. 2.7) дозволяє оцінити вплив структурних і функціональних характеристик основного капіталу на ефективність його використання.

Таблиця 2.7. Зміна фондівдачі за рахунок основних факторів у 2023-2025 рр.

Фактори впливу	2024 до 2023	2025 до 2024
- зміна долі активної частини	0,21	0,01
- зміна фондівдачі активної частини основних фондів	-3,10	0,58
Всього	-2,89	0,60

Можна зазначити, що у 2024 році зниження фондівдачі було зумовлене переважно внутрішніми факторами ефективності використання активів, попри певні позитивні зрушення у їх структурі. У 2025 році, навпаки, спостерігається відновлення ефективності, яке базується вже не стільки на структурних змінах, скільки на більш раціональному використанні наявної матеріально-технічної бази. Таким чином, динаміка фондівдачі у досліджуваному періоді

відображає перехід від етапу структурної перебудови до етапу підвищення операційної ефективності використання основних засобів.

Аналіз зміни фондovіддачі активної частини основних засобів за рахунок факторів другого рівня у 2023-2025 роках (рис. 2.5) дозволяє деталізувати причини коливань ефективності використання виробничого обладнання та виявити домінуючі чинники впливу.

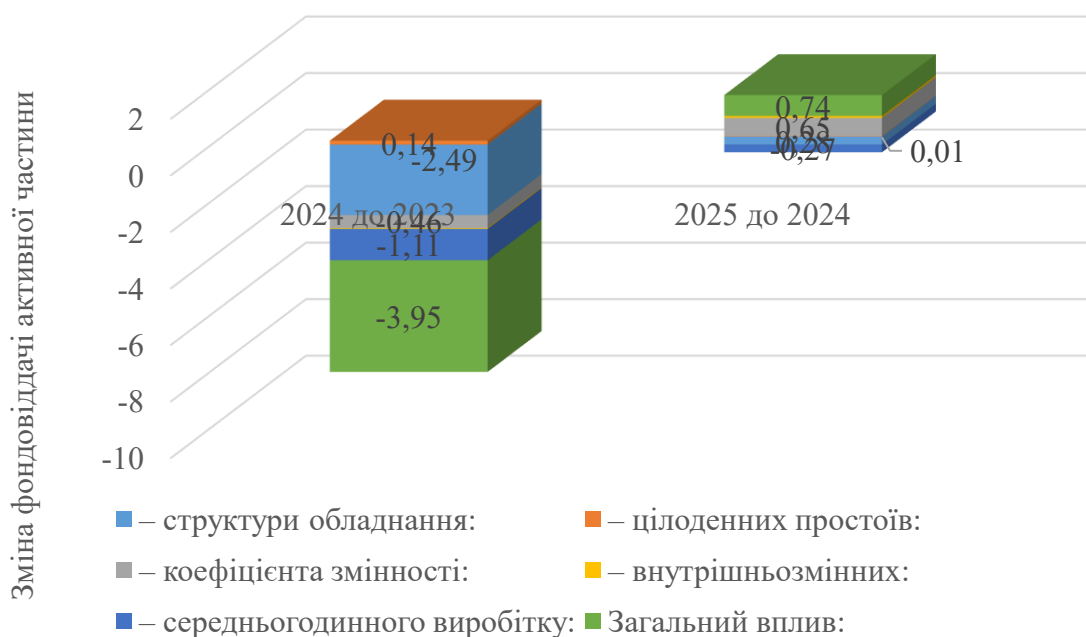

Рис. 2.5. Зміна фондovіддачі активної частини за рахунок впливу факторів другого рівня за 2023-2025 рр.

Результати аналізу свідчать про те, що у 2024 році погіршення фондovіддачі активної частини було зумовлене комплексом факторів, пов'язаних як із неефективним використанням обладнання, так і зі зміною його структури. Натомість у 2025 році відбулося відновлення ефективності, що базувалося переважно на підвищенні інтенсивності використання виробничих потужностей та зростанні продуктивності праці устаткування. Отже, динаміка фондovіддачі активної частини в досліджуваному періоді відображає перехід від етапу зниження виробничої ефективності до етапу її поступового відновлення, що обумовлено як технологічними, так і організаційними чинниками.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У даній кваліфікаційній роботі бакалавра представлено узагальнення авторських результатів аналізу й оцінки, також систематизовано пропозиції для підвищення ефективності використання основних засобів на прикладі ТОВ «М'яснов», що дозволило сформулювати такі висновки:

У ході виконання дослідження було одержано низку науково-теоретичних і практичних результатів, які дали змогу всебічно розкрити економічний зміст організації та регулювання оплати праці, дослідити закономірності її формування, визначити ключові принципи функціонування та обґрунтувати значення для забезпечення ефективного використання трудового потенціалу підприємства. Систематизація наукових підходів, аналіз нормативно-правової бази та вивчення міжнародного досвіду сприяли поглибленню розуміння механізмів формування трудових доходів і ролі оплати праці у системі соціально-економічних відносин.

Проведене дослідження дозволило встановити основні чинники, що впливають на рівень заробітної плати, визначити особливості державного та внутрішньо-організаційного регулювання оплати праці, а також оцінити їхній вплив на мотивацію персоналу, продуктивність праці та результативність діяльності суб'єктів господарювання. Узагальнення теоретичних положень і практичних аспектів функціонування систем оплати праці створило підґрунтя для формування обґрунтованих висновків щодо напрямів їх удосконалення в сучасних економічних умовах. У зв'язку з цим до основних результатів і висновків, отриманих у процесі виконання кваліфікаційної роботи, належать такі:

1. На основі узагальнення існуючих теоретичних підходів до розуміння сутності основних засобів пропонуємо авторське визначення даної економічної категорії: основні засоби – це сукупність матеріальних активів підприємства, які використовуються протягом тривалого часу у процесі здійснення господарської діяльності, зберігають свою натуральну форму, поступово

переносять власну вартість на результати діяльності через механізм амортизації та забезпечують отримання економічних вигід у майбутньому.

2. Визначено, що основні засоби є одним із ключових елементів ресурсного потенціалу підприємства та необхідною передумовою здійснення ефективної господарської діяльності. Без наявності належної матеріально-технічної бази неможливо забезпечити стабільність виробничих процесів, досягнення запланованих обсягів діяльності та підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Крім того, основні засоби виступають матеріальною основою створення продукції, виконання робіт і надання послуг, забезпечуючи функціонування всіх виробничих та управлінських процесів на підприємстві. Тому основні засоби доцільно розглядати як невід'ємний складник системи економічних відносин підприємства, який забезпечує безперервність виробничого процесу, підтримання належного рівня технічного оснащення та створення передумов для довгострокового економічного зростання. Рациональне управління ними сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, зміцненню ринкових позицій підприємства та забезпеченню його сталого функціонування в умовах динамічного господарського середовища.

3. З'ясовано, що класифікація основних засобів є важливим інструментом систематизації матеріальних активів підприємства, який забезпечує ефективне управління їх формуванням, використанням та відтворенням. Сучасні підходи до класифікації основних засобів ґрунтуються на врахуванні їх функціонального призначення, матеріально-речового складу, ступеня використання, форми належності та інших суттєвих ознак, що дозволяють комплексно оцінити структуру майнового потенціалу суб'єкта господарювання. Саме використання науково обґрунтованих класифікаційних підходів створює передумови для підвищення ефективності обліку, аналізу та контролю за станом основних засобів, а також сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо їх модернізації та оновлення.

4. Аналіз міжнародних підходів до управління основними засобами підприємств свідчить про те, що у різних країнах застосовуються власні механізми забезпечення ефективного використання матеріально-технічної бази, які формуються під впливом особливостей економічної системи, нормативно-правового регулювання, рівня індустріального розвитку, інвестиційної активності та специфіки організації виробничих процесів. Водночас спільною рисою для більшості розвинених держав є орієнтація на раціональне використання активів, своєчасне оновлення виробничих потужностей та підвищення їх технічної ефективності. Значна увага також приділяється впровадженню сучасних технологій управління активами, автоматизації контролю технічного стану обладнання та довгостроковому плануванню інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази. На нашу думку, саме такий комплексний підхід дозволяє підприємствам забезпечувати високий рівень фондоддачі, підтримувати належний технічний стан основних засобів та створювати передумови для підвищення ефективності господарської діяльності у довгостроковій перспективі.

5. Узагальнення результатів аналізу, виконаного у другому розділі, дає змогу сформулювати цілісну оцінку особливостей функціонування та ефективності використання виробничого потенціалу ТОВ «М'яснов» у 2023-2025 роках. Встановлено, що підприємство функціонує у межах вертикально інтегрованої моделі, поєднуючи виробничі, збутові та логістичні процеси, що забезпечує достатній рівень керованості формування доданої вартості.

6. Динаміка фінансово-економічних показників свідчить про наявність коливань у розвитку, однак загальна тенденція є позитивною. Попри зниження обсягів реалізації та виробництва у 2024 році, у 2025 році відбулося їх часткове відновлення. Разом із цим підприємство суттєво посилило свою фінансову базу, що проявляється у зростанні вартості активів та власного капіталу. Водночас особливої уваги заслуговує випереджальне зростання прибутку і показників рентабельності, що свідчить про підвищення ефективності господарської діяльності та оптимізацію витратної складової.

7. Аналіз основних засобів підтвердив, що підприємство перебувало у фазі активного інвестування у 2023 році, коли відбулося значне збільшення їх вартості та посилення ролі активної частини. У наступні роки спостерігається перехід до більш стриманої політики оновлення з орієнтацією на модернізацію та раціональне використання наявних ресурсів. Структура основних засобів залишається стабільною та прогресивною, із домінуванням машин і обладнання, що відповідає виробничій спрямованості діяльності.

8. Водночас результати оцінки технічного стану вказують на поступове зростання рівня зношеності основних фондів, що супроводжується зниженням їх придатності. Це засвідчує наявність обмежень у відтворенні виробничих ресурсів і вимагає подальшого оновлення технічної бази. Показники забезпеченості основними засобами досягли максимальних значень у 2024 році, після чого їх рівень дещо знизився, що пов'язано як із збільшенням чисельності персоналу, так і з уповільненням інвестиційної активності.

9. Факторний аналіз засвідчив, що зміни ефективності використання основних засобів мали неоднорідний характер. У 2024 році зниження фондівіддачі та фондорентабельності було зумовлене, передусім, погіршенням показників використання обладнання, тоді як у 2025 році спостерігалось відновлення ефективності за рахунок підвищення інтенсивності його експлуатації. Отже, у розвитку підприємства простежується перехід від екстенсивної моделі зростання до моделі, орієнтованої на підвищення продуктивності та ефективності використання наявного ресурсного потенціалу, що визначає ключові напрями подальшого вдосконалення його діяльності.

Виходячи з результатів проведеного дослідження, можна констатувати наявність об'єктивної потреби в удосконаленні підходів до управління основними засобами підприємства. Така необхідність обумовлюється як сучасними умовами функціонування суб'єктів господарювання, так і результатами аналізу стану матеріально-технічної бази, рівня технічного оснащення виробництва та ефективності використання наявних активів. Незважаючи на позитивні тенденції розвитку підприємства та розширення

масштабів його діяльності, окремі аспекти формування, експлуатації та відтворення основних засобів потребують подальшого вдосконалення з метою підвищення результативності господарської діяльності та зміцнення виробничого потенціалу.

Передусім увагу привертає необхідність підвищення ефективності використання наявних основних засобів. В умовах зростання конкуренції та постійного оновлення технологій традиційні підходи до експлуатації виробничих активів не завжди забезпечують досягнення максимальної фондовіддачі та належного рівня продуктивності. У зв'язку з цим доцільним є вдосконалення механізмів управління основними засобами шляхом модернізації обладнання, впровадження сучасних систем контролю його технічного стану та оптимізації процесів технічного обслуговування. Важливим аргументом на користь удосконалення управління основними засобами є також необхідність підвищення ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. У сучасних умовах господарювання особливого значення набуває забезпечення відповідності між технічними характеристиками активів, виробничими потребами та стратегічними напрямками розвитку підприємства. Це створює передумови для підвищення продуктивності виробництва, скорочення експлуатаційних витрат та зміцнення конкурентних переваг.

Крім того, проведений аналіз свідчить про необхідність удосконалення підходів до планування відтворення основних засобів та забезпечення оптимальної структури матеріально-технічної бази. Рациональне поєднання процесів оновлення, модернізації та ремонту активів дозволяє підтримувати належний рівень їх технічної придатності та забезпечувати безперервність виробничого процесу. Водночас важливого значення набуває підвищення якості інформаційного забезпечення управління основними засобами, що сприяє прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень щодо їх використання та розвитку.

Таким чином, удосконалення системи управління основними засобами є важливою передумовою підвищення ефективності господарської діяльності

підприємства, зміцнення його виробничого потенціалу та забезпечення стабільного розвитку в довгостроковій перспективі. Реалізація відповідних заходів дозволить підвищити рівень використання наявних активів, покращити технічний стан матеріально-технічної бази, скоротити непродуктивні витрати та створити належні умови для досягнення стратегічних цілей розвитку підприємства.

На нашу думку, для забезпечення вдосконалення організації оплати праці на підприємстві доцільно реалізувати такі заходи:

1. Модернізація та оновлення виробничого обладнання. Здійснення поетапної заміни фізично та морально зношених основних засобів на більш продуктивне й енергоефективне обладнання дозволить підвищити продуктивність виробничих процесів, знизити експлуатаційні витрати та скоротити кількість простоїв у роботі підприємства.

Модернізація та оновлення виробничого обладнання є одним із найбільш важливих напрямів підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «М'яснов». У сучасних умовах розвитку харчової промисловості рівень технічного оснащення підприємства безпосередньо впливає на продуктивність виробництва, якість готової продукції, обсяги виробничих витрат та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. Використання застарілого обладнання призводить до зростання енергоспоживання, збільшення витрат на ремонт і технічне обслуговування, а також підвищує ризик виникнення простоїв виробничих ліній. Саме тому важливим завданням підприємства є поетапне оновлення матеріально-технічної бази з урахуванням сучасних технологічних вимог.

Реалізація цього заходу повинна розпочинатися з проведення комплексного аудиту наявних основних засобів, який дозволить визначити ступінь їх фізичного та морального зносу, рівень завантаження виробничих потужностей і потребу в оновленні окремих об'єктів. На основі отриманих результатів доцільно сформулювати програму модернізації, що передбачатиме заміну найбільш зношеного обладнання, оновлення технологічних ліній та

впровадження сучасних технічних рішень. Особливу увагу необхідно приділити обладнанню, яке забезпечує основні виробничі процеси, оскільки саме воно має найбільший вплив на обсяги виробництва та собівартість продукції.

Важливим елементом модернізації є впровадження енергоефективного обладнання, що дозволить скоротити витрати на електроенергію та інші енергетичні ресурси. Крім того, сучасні виробничі системи характеризуються вищою продуктивністю, точністю виконання операцій та меншими витратами на технічне обслуговування. Це сприятиме підвищенню рівня фондовіддачі, зростанню обсягів виробництва та покращенню якості продукції.

Очікуваним результатом реалізації заходу стане підвищення ефективності використання основних засобів підприємства, скорочення простоїв обладнання, зменшення експлуатаційних витрат та зміцнення виробничого потенціалу ТОВ «М'яснов». У довгостроковій перспективі це дозволить підвищити конкурентоспроможність підприємства, забезпечити більш раціональне використання ресурсів та створити передумови для стабільного розвитку господарської діяльності.

2. Удосконалення системи технічного обслуговування та ремонту основних засобів. Запровадження планово-попереджувального обслуговування обладнання та систематичного контролю його технічного стану сприятиме продовженню строків корисного використання активів, зменшенню аварійності та підвищенню рівня їх виробничого завантаження.

Удосконалення системи технічного обслуговування та ремонту основних засобів є важливим напрямом підвищення ефективності їх використання на ТОВ «М'яснов». У процесі господарської діяльності виробниче обладнання, транспортні засоби, інженерні мережі та інші об'єкти основних засобів постійно зазнають фізичного зносу, що може призводити до зниження продуктивності, збільшення витрат на експлуатацію та виникнення аварійних ситуацій. За відсутності належної системи технічного обслуговування підприємство стикається з ризиком незапланованих простоїв, порушенням

виробничого процесу та додатковими фінансовими витратами. Саме тому важливого значення набуває формування ефективної системи контролю технічного стану основних засобів та своєчасного проведення ремонтних робіт.

Реалізація даного заходу повинна передбачати перехід від усунення несправностей після їх виникнення до системи планово-попереджувального обслуговування. Для цього доцільно розробити графіки технічних оглядів, профілактичних робіт та поточних ремонтів для кожного виду обладнання з урахуванням особливостей його експлуатації. Це дозволить своєчасно виявляти потенційні несправності та запобігати їх переростанню у серйозні технічні проблеми. Водночас необхідно забезпечити належне документування результатів оглядів і ремонтів, що сприятиме підвищенню контролю за технічним станом активів.

Важливим напрямом удосконалення є впровадження сучасних методів моніторингу роботи обладнання. Використання цифрових засобів контролю, автоматизованих систем обліку технічного стану та програмного забезпечення для планування ремонтів дозволить підвищити оперативність прийняття управлінських рішень і зменшити ризик виникнення аварійних ситуацій. Крім того, доцільним є формування необхідного запасу найбільш затребуваних запасних частин та витратних матеріалів, що скоротить тривалість ремонтних робіт і мінімізує втрати від простоїв.

Результатом впровадження зазначених заходів стане продовження строків корисного використання основних засобів, підвищення надійності функціонування виробничого обладнання та скорочення витрат на аварійні ремонти. Це сприятиме зростанню фондовіддачі, покращенню виробничих показників і забезпеченню стабільної роботи ТОВ «М'яснов». У довгостроковій перспективі удосконалення системи технічного обслуговування та ремонту дозволить підвищити ефективність використання матеріально-технічної бази підприємства та зміцнити його конкурентні позиції на ринку.

3. Оптимізація структури та рівня завантаження основних засобів. Проведення аналізу використання виробничих потужностей, виявлення

малоефективних або недостатньо завантажених об'єктів та раціональний перерозподіл виробничих ресурсів дозволять підвищити фондовіддачу, покращити використання наявного майна та забезпечити зростання ефективності господарської діяльності ТОВ «М'яснов».

Оптимізація структури та рівня завантаження основних засобів є одним із важливих напрямів підвищення ефективності їх використання на ТОВ «М'яснов». Ефективність господарської діяльності підприємства значною мірою залежить не лише від наявності сучасної матеріально-технічної бази, але й від раціональності її використання. Навіть за наявності достатньої кількості виробничого обладнання підприємство може не отримувати очікуваного економічного ефекту внаслідок нерівномірного завантаження окремих об'єктів, простоїв техніки або утримання надлишкових активів, які не беруть активної участі у виробничому процесі. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває необхідність проведення системного аналізу структури основних засобів та визначення резервів підвищення ефективності їх використання.

Реалізація даного заходу повинна розпочинатися з детального оцінювання фактичного рівня використання виробничих потужностей підприємства. Для цього доцільно провести аналіз завантаження обладнання, виробничих приміщень, транспортних засобів та інших об'єктів основних засобів з метою виявлення активів, які використовуються не в повному обсязі або взагалі не задіяні у виробничій діяльності. На основі отриманих результатів можна визначити напрями оптимізації структури майна підприємства, зокрема шляхом перерозподілу виробничих ресурсів, зміни режимів роботи окремих підрозділів або виведення з експлуатації малоефективних об'єктів.

Важливим елементом оптимізації є забезпечення рівномірного завантаження виробничого обладнання протягом усього виробничого циклу. Це дозволяє підвищити рівень використання виробничих потужностей, скоротити непродуктивні простої та забезпечити більш раціональний розподіл витрат на утримання основних засобів. Крім того, доцільним є удосконалення системи планування виробничих процесів, що сприятиме кращому використанню

наявної матеріально-технічної бази та зменшенню потреби у додаткових капіталовкладеннях.

Особливу увагу також необхідно приділити аналізу структури основних засобів з точки зору їх відповідності сучасним виробничим потребам підприємства. За результатами такого аналізу може бути прийняте рішення щодо реалізації, передачі в оренду або списання активів, які не використовуються або не забезпечують належного економічного ефекту. Вивільнені кошти можуть бути спрямовані на модернізацію виробничого обладнання чи придбання більш продуктивних об'єктів основних засобів.

У результаті впровадження даного заходу ТОВ «М'яснов» зможе підвищити фондівіддачу, покращити використання виробничих потужностей, скоротити витрати на утримання надлишкових активів та підвищити загальну ефективність господарської діяльності. Це сприятиме зміцненню виробничого потенціалу підприємства, підвищенню його конкурентоспроможності та забезпеченню стабільного розвитку в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беженар А. Основи аналізу основних засобів в установах державного сектору. *Економіка та суспільство*. 2021. №27.
2. Дерун І. А. Економічний аналіз: навч.-метод. комплекс. Київ ; Харків : Олександр Савчук, 2020. 119 с.
3. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Волоська Н. Р. Сутність поняття «основні засоби». *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. №4(04). С. 127–131.
4. Дзямулич М. І., Коробчук Т. І. Цифрові виклики трансцендентної економіки. *Економіка та суспільство*. 2026. №84.
5. Дзямулич М. І., Косінський П. М. Формування механізму розвитку підприємств агросектору на засадах цифровізації. *Агросвіт*. 2026. №3. С. 138–143.
6. Довгань П. О. Основи класифікації необоротних активів та підходи до їх удосконалення. *Агросвіт*. 2021. №11. С. 73-81.
7. Економіка та управління персоналом : магістерський курс: навчальний посібник / О. М. Шубалий, Н. Т. Рудь, М. І. Дзямулич, О. А. Нужна, А. І. Гордійчук, І. В. Шубала, П. М. Косінський, О. А. Хілуха; за заг. ред. О. М. Шубалого. Луцьк : Надстир'я, 2024. 344 с.
8. Жадан Т. А., Лозова Н. В. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №8. С. 112–116.
9. Завадський Й. С., Осовська Т. В., Юшкевич О. О. Економічний словник. К. : Кондор, 2006. 356 с.
10. Зачківська М. І., Пасінович І. І. Економічний аналіз: навч. посіб. Львів : Растр-7, 2022. 254 с.
11. Коваленко О. В., Громова І. В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. №7. С. 20–27.

12. Колісник О. П., Приходько К. К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. №7.

13. Костюнік О. В., Наконечна А. А. Економічний зміст та класифікація основних засобів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. Вип. 21. Ч. 1. С. 177–180.

14. Кравченко О. В., Селезньова О. В. Стан розвитку обліку та контролю основних засобів на вітчизняних підприємствах та напрями їх удосконалення. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2022. №2. С. 9–16.

15. Кудренко Н. В., Бай В. О. Основні засоби підприємств переробної промисловості: економічна сутність, облік, аналіз та відображення в звітності. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. №10. С. 81–88.

16. Лазебник Л. Л., Гурочкіна В. В., Слюсарева Л. В. Економіка підприємства. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 426 с.

17. Лисак О. І., Андрєєва Л. О., Болтянська Л. О. Економіка підприємства: навчальний посібник. Мелітополь : Люкс, 2020. 272 с.

18. Лопатовська О. О., Нікольчук Ю. М., Бондарук С. Р. Основні засоби підприємства: методика аналізу та ефективність використання. *Трансформаційна економіка*. 2023. №5(05). С. 75-81.

19. Мішура В. Б., Спіцин А. Є. Еволюція поняття, класифікація та економічна сутність основних засобів. *Науковий вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2017. №2. С. 148–154.

20. Маланкевич В., Чубай В. Аналіз та внутрішній контроль операцій з основними засобами: проблеми та способи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2023. №58.

21. Мочерний С. В. Політична економія : навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2006. 687 с.

22. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 16. С. 113–122.

23. М'яснов ТМ : веб-сайт. URL: <https://miasnov.com/> (дата звернення 01.06.2026).

24. Пономарьов В. Дослідження закордонного досвіду оцінювання економічної ефективності діяльності підприємств. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. 2024. №7(197). С. 112–126.

25. Пчелинська Г. Особливості обліку вибуття основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. №51.

26. Рибчук А. В. Економічний аналіз: теорія і практика : навч.-метод. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 219 с.

27. Сафонік Н., Ваташук В. Підвищення ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств транспортної галузі. *Економіка та суспільство*. 2023. №51.

28. Степаненко В. Організація внутрішнього контролю операцій з основними засобами. *Економіка та суспільство*. 2023. №51.

29. Управління персоналом : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. / О. М. Шубалий, Н. Т. Рудь, А. І. Гордійчук, І. В. Шубала, М. І. Дзямулич, О.А. Хілуха, П.М. Косінський; за заг. ред. О. М. Шубалого. Луцьк : ЛНТУ, 2023. 414 с.

30. Цал-Цалко Ю. С., Луканьов І. В. Стратегічне управління розміщенням інвестицій в основні засоби за видами економічної діяльності. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. 2008. №3(45). С. 210–218.

ДОДАТКИ

Додаток А
Форм „Фінансова звітність малого підприємства”
ТОВ «М’ясов»